

توراه اور • پاراشا حיי שרה • مامار 4

ויצא יצחק לשוח בשדה כו'

«و اسحاق (יצחק) برای نیایش
(لشוח, lasuach) به مزرعه رفت»

آنچه در پایان و در پایین‌ترین مرتبه قرار دارد، در اندیشه **ה'** از آغاز بوده است:
جزئیات بی‌دلیل برایتا (**ברייता**, Baraisa؛ تعلیمی بیرون از میشنا) از قواعد
استدلال‌شده میشنا (**משנה**, Mishnah؛ متن قواعد کلی) بالاتر است، و عمل محض
یک فرمان توراتی (**מצוה**, mitzvah) از لذت جهان آینده برتر است. تورات به دل
تاریکی و حتی باطل فرود می‌آید تا آن را برطرف کند و به نور بدل سازد، و این کار
به هیبت اسحاق از **ה'** نیاز دارد.

تقدیم به افتخار

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

پدر **ר'به**، **רב** لیوی ییتسחק

LikuteiTorah.com

پاراشای حسیدی

/likuteitorah.com/fa/torah-ohr/chayei-sarah/4

مقصود اصلی

آنچه در پایان و در پایین‌ترین مرتبه قرار دارد، در اندیشهٔ **ה'** از آغاز بوده است: جزئیات بی‌دلیل براینا (**ברייئا**, Baraisa؛ تعلیمی بیرون از میشنا) از قواعد استدلال‌شدهٔ میشنا (**משנה**, Mishnah؛ متن قواعد کلی) بالاتر است، و عمل محض یک فرمان توراتی (**מצוה**, mitzvah) از لذت جهان آینده برتر است. تورات به دل تاریکی و حتی باطل فرود می‌آید تا آن را برطرف کند و به نور بدل سازد، و این کار به هیبت اسحاق از **ה'** نیاز دارد.

در هر بخش: متن عبری، سپس ترجمه، و پس از آن توضیحی کوتاه زیر خطی طلایی. شماره‌های کوچک در متن عبری، یادداشت‌های پایان متن هستند.

خلاصهٔ مامار

این **מאמר**، بیرون‌رفتنی اسحاق برای نیایش «در مزرعه، هنگام شامگاه» را با جفت میشنا و براینا می‌خواند. میشنا قواعد کلی را بیان می‌کند؛ براینا جزئیات آن‌ها را شرح می‌دهد. براینا در نگاه نخست پایین‌تر می‌نماید، اما «پایان عمل در آغاز اندیشه است»: همانند لوله‌ای که آنچه نخست در آن وارد می‌شود، آخر از آن بیرون می‌آید؛ یا همانند انسان که هرچند آخر آفریده شد، مقصود همهٔ آفرینش است، پایین‌ترین مرتبه ژرف‌ترین مقصود را در خود دارد. ازاین‌رو، «یک ساعت عمل نیک در این جهان» بر جهان آینده برتری دارد؛ لذت آن جهان فقط «پشت» **ה'** است. قواعد میشنا اغلب دلیلی دارند که می‌توان یافت؛ اما جزئیات براینا دلیلی ندارند، و آنچه فراتر از عقل است، مرتبه‌ای بالاتر دارد. در خدمت نیز، خود عمل از لذت دل مهم‌تر است؛ لذت دل فقط «بال‌های» آن است. میشنا «شهری» است و براینا «مزرعه‌ای» که آن را خوراک می‌دهد. اسحاق برای «برطرف‌کردن شامگاه» به آن مزرعه خم می‌شود: تورات در تاریکی، در مباحثات تلمود بابل و حتی در ادعاهای باطل، پوشیده می‌شود تا تاریکی – جایی که **ה'** در آن پنهان است – به نور بدل گردد. این برطرف‌کردن تاریکی، یعنی «روشن‌کردن **הלכה** (halachah؛ حکم شرعی)»، به هیبت **ה'** نیاز دارد.

طرح کلی

- 1** **میشنا و براینا: آنچه در پایان است، بالاترین است**
براینا، یعنی جزئیات میشنا، در نگاه نخست پایین‌تر می‌نماید، اما بالاتر است؛ زیرا پایان عمل در آغاز اندیشه است. لوله و انسان که آخر آفریده شد، این اصل را نشان می‌دهند.
- 2** **یک ساعت عمل، بالاتر از جهان آینده**
لذت جهان آینده و لذت فهم، فقط «پشت» **ה'** است؛ عمل محض به «روی» او می‌رسد، و قواعد کلی میشنا همتای این مرتبه آشکارشده‌اند.
- 3** **فراتر از عقل**
جزئیات براینا دلیلی ندارند و ازاین‌رو آنچه را فراتر از عقل است آشکار می‌کنند؛ میتسوایی که بی‌درک دلیلش انجام شود، مرتبه‌ای بالاتر دارد، و عمل بر شور و حرارت دل برتری دارد.
- 4** **شهر و مزرعه؛ برطرف‌کردن شامگاه**
براینا مزرعه‌ای است که شهر میشنا را خوراک می‌دهد؛ اسحاق به مزرعه خم می‌شود، زیرا تورات به تاریکی فرود می‌آید تا آن را برطرف کند و حکم راستین، یعنی ارادهٔ **ה'**، را بیابد.

برطرف کردن تاریکی به هیبت **ה'** نیاز دارد که اسحاق مظهر آن است؛ از آنجاکه **ה'** در دل تاریکی پنهان است، برطرف کردن آن نور را پدید می آورد؛ همان روشن شدن **הלכה**.

مفاهیم کلیدی

میشنا و برایتا משנה וברייता

میشنا قواعد کلی (כלל) را می آورد؛ برایتا، تعلیمی که بیرون از میشنا باقی مانده، جزئیات (**פרט**) را بیان می کند. در اینجا میشنا «شهر» و برایتا «مزرعه» است.

پایان عمل در آغاز اندیشه است סוף מעשה במחשבה תחלה

آنچه در پایان انجام می شود، همان چیزی است که برنامه ریز از آغاز قصد کرده است؛ از این رو پایین ترین مرتبه یک فرایند، ژرف ترین مقصود آن را در خود دارد.

پشت و رو אחוריים ופנים

«پشت» **ה'** هر چیزی از اوست که بتوان آن را درک کرد و از آن لذت برد، از جمله پاداش جهان آینده؛ «روی» او، یعنی اراده درونی اش، درک پذیر نیست و از راه خود عمل به آن می رسند.

فراتر از دلیل למעלה מהטעם

حکم یا فرمانی که دلیل آشکاری ندارد، از مرتبه ای بالاتر از هر دلیل بیان شده سرچشمه می گیرد؛ حتی آنجا که تورات دلیلی می آورد، دلیلی برتر در پس آن نهفته است.

برطرف کردن شامگاه לפנות הערב

خواندن lifnos erev («به سوی شامگاه») به صورت lefanos، «برطرف کردن»: تورات فقط برای آن وارد تاریکی و باطل می شود که آن ها را برطرف کند و تاریکی را به نور بدل سازد.

روشن کردن הלכה ליבון הלכתא

پی گرفتن پرسش ها و دشواری هایی که حکمی را مبهم می کنند تا حکم راستین آن، یعنی اراده آشکار شده **ה'**، به روشنی بدرخشد.

میشنا و برایتا: آنچه در پایان است، بالاترین است

1 **ویצא יצחק לשוח בשדה^{1,2} כו'. לבאר זה דהנה יש משנה וברייתא. וברייתא פי' המשנה³ כי המשנה הוא הכלל וברייתא היא הפרט של המשנה ואין בכלל אלא מה שבפרט.**

«و اسحاق (יצחק) برای نیایش (لשוח, lasuach) در مزرعه بیرون رفت» و الی آخر. برای تبیین این مطلب، باید گفت که میشنا (משנה, Mishnah) و برایتسا (برייתא, Baraisa؛ آموزه‌ای از بیرون میشنا) وجود دارد. برایتسا شرح میشناست؛ زیرا میشنا قاعده کلی است و برایتسا جزئیات آن قاعده را بیان می‌کند، و «در کلی جز آنچه در جزئی است چیزی نیست».

مامار با آیه‌ای درباره بیرون رفتن اسحاق برای نیایش در مزرعه، پیش از غروب، آغاز می‌شود و از خلال دو لایه تورات شفاهی به موضوع می‌پردازد. میشنا احکام را در قالب قواعدی کلی و فشرده بیان می‌کند؛ برایتسا آموزه‌ای از همان دوره است که بیرون از میشنا باقی مانده و جزئیات آن را روشن می‌سازد. قاعده تفسیر تورات، «در کلی جز آنچه در جزئی است چیزی نیست»، یعنی قاعده کلی چیزی فراتر از جزئیاتی که آن را می‌سازند در خود ندارد.

ولכאורה הברייתא היא למטה מן המשנה שנשתלשלה יותר למטה אבל האמת הוא שהברייתא גבוה יותר דסוף מעשה במחשבה תחלה. דהנה התורה⁴ נשתלשלה למטה אפי' [אפילו] בדבר שקר כגון זה אומר אני מצאתיה⁵ כו'.

ظاهراً برایتسا پایین‌تر از میشناست، زیرا بیشتر به پایین نزول کرده است؛ اما حقیقت آن است که برایتسا برتر است، زیرا «پایان عمل در آغاز در اندیشه است». زیرا تورات به پایین نزول کرده است، حتی تا جایی که به موضوعی دروغین می‌پردازد؛ مانند «این یکی می‌گوید: «من آن را پیدا کردم» و الی آخر.

از آنجا که برایتسا به جزئیاتی دقیق‌تر و دنیوی‌تر می‌پردازد، چنین به نظر می‌رسد که یک گام دیگر به پایین نزول کرده است. با این حال، چنان‌که سرود «لیخا دودی» می‌گوید، «پایان عمل در آغاز در اندیشه است»: آنچه در انجام کار آخر می‌آید، در اندیشه برنامه‌ریز نخست بوده است؛ از این رو، پایین‌ترین و جزئی‌ترین سطح، عمیق‌ترین مقصود را آشکار می‌کند. گواه این امر آن است که تورات تا چه اندازه نزول می‌کند: میشنا در آغاز بابا متصیا (בבא מציעא, Bava Metzia) از دو طرف دعا سخن می‌گوید که هر دو ادعا می‌کنند: «من آن را پیدا کردم»؛ یکی از آنان ناگزیر دروغ می‌گوید، و تورات حتی درباره چنین ادعایی حکم صادر می‌کند.

2 ולפי הנראה היא ירידה למטה מאד ומ"מ היא גבוה כי סוף מעשה כו'. וכמשל השפופרת הנכנס ראשון יוצא אחרון

به ظاهر، این نزولی بسیار بزرگ به سوی پایین است؛ با این همه، بلندمرتبه است، زیرا «پایان عمل...» و غیره. این مانند تمثیل لوله است: آنچه نخست وارد می شود، آخر از آن بیرون می آید.

هرچند نزول برایتا (برייئا، Baraisa؛ تعلیم تئایی) بسیار پایین به نظر می رسد، در حقیقت بلندمرتبه است؛ زیرا پایان یک عمل همان چیزی است که نخست در اندیشه بوده است. تمثیل، لوله ای باریک است: آنچه نخست در آن گذاشته می شود، آخر بیرون می آید؛ بنابراین آنچه آخر بیرون می آید، از آغاز در آن بوده است.

وكمو האדם שהוא סוף כל הנבראים והוא במעלה על כולם והכל נברא בעבורו ולכן נמצא העולם כולו באדם אחד להורות שהכל נברא בעבורו כי זה כל האדם.⁶

و این مانند انسان است که آخرین همه آفریدگان است، اما از نظر مرتبه بر همه آنها برتری دارد، و همه چیز به خاطر او آفریده شده است. از این رو، سراسر جهان در یک انسان یافت می شود تا نشان دهد که همه چیز به خاطر او آفریده شده است؛ زیرا «این، تمام انسان است».

انسان در روز ششم، آخر از همه آفریده شد، اما غایت همه آفرینش است و همه چیز برای او پدید آمده است. از این رو، یک انسان به تنهایی تمام جهان را در مقیاس کوچک در خود دارد؛ عبارت «این، تمام انسان است» چنین معنا می دهد که انسان مجموع همه چیز است.

بخش 2 • 311-4

یک ساعت عمل، بالاتر از جهان آینده

3 וזהו מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] יפה שעה אחת^{7,8} כו'. דהנה בעה"ב [בעולם הבא] צדיקים יושבים⁹ כו' והוא רק בחי' אחוריים

این [معنای] سخن حکیمان ما، که یادشان گرامی باد، است: «یک ساعت بهتر است»، و الی آخر. زیرا در عالم آینده «صالحان می نشینند»، و الی آخر؛ و این تنها مرتبه پشت (أحورיים، achorayim) است،

میشنا (משנה) در رساله آووس (אבות) می گوید: «یک ساعت بازگشت (תשובה، teshuvah) و اعمال نیک در این دنیا بهتر از سراسر زندگی عالم آینده است.» پادشاه عالم آینده، جایی که «صالحان با تاجهایشان بر سر می نشینند و از پرتو حضور الهی (שכינה، Shechinah) بهره می برند»، تنها «پشت»⁷ است: بازتابی از او، نه ذات درونی اش.

כמאמר וראית את אחורי¹⁰ כו' התענוג שמשיג האדם בעבודתו הוא בחינת אחוריים לפני אינו באפשרי להשיג כי לא יראני האדם וחי.^{11, 12}

چنانکه گفته شده است: «و پشت مرا خواهی دید»، و الی آخر. لذتی که انسان در خدمت الهی خویش درمی‌یابد، مرتبه پشت است؛ اما «روی مرا» محال است بتوان دریافت، «زیرا هیچ انسانی نمی‌تواند مرا ببیند و زنده بماند.»

ה' به מוש (משה) گفت: «پشت مرا خواهی دید، اما روی مرا نمی‌توان دید»، و نیز: «هیچ انسانی نمی‌تواند مرا ببیند و زنده بماند.» آلتز (ادم"ר הזקן) «پشت» را لذت و فهمی می‌داند که انسان می‌تواند در خدمت ה' دریابد، و «روی» را مرتبه درونی‌ای می‌داند که هیچ آفریده‌ای قادر به درکش نیست.

4 ועד"ז גם הגלוי בג"ע [בגן עדן] הוא רק בחי' זיו והארה לבד ולכן יפה שעה אחת כו' שהוא המעשה עצמה בלי תענוג ובלי שכל מכל חיי העוה"ב [העולם הבא] דסוף מעשה במחשבה תחלה.

همچنین آشکاری در باغ عدن (גן עדן, Gan Eden) نیز تنها مرتبه‌ای از پرتو و فروغ است. ازاین‌رو، «یک ساعت بهتر است...»؛ این ساعت همان خود عمل است، بی‌لذت و بدون فهم عقلی، و از تمام حیات عالم آینده (עולם הבא, Olam HaBa) بهتر است؛ زیرا «پایان عمل در آغاز اندیشه است.»

در باغ عدن و عالم آینده، تنها «پرتو» و «فروغی» از ה' آشکار می‌شود، نه ذات او. خود عمل یک فرمان (מצוה, mitzvah)، حتی اگر بدون لذت یا فهم انجام شود، به ذات می‌رسد؛ زیرا عمل پایانی است که در اندیشه ه' نخست بوده است. ازاین‌رو، یک ساعت عمل در اینجا «بهتر» از تمام عالم آینده است.

וזהו גם כן ענין משנה וברייתא שהמשנה הוא כלל כמו ד' ציצית מעכבות וכן סוכה שהיא גבוה כו'.

این نیز معنای میشنا (משנה, Mishnah) و تعالیم برون از میشنا (ברייתא, Baraisa) است: میشنا قاعده‌ای کلی بیان می‌کند، مانند «چهار منگوله ציצית [برای یکدیگر] ضروری‌اند»، و نیز «کلبه عید (סוכה, sukkah) که بلند است»، و مانند آن.

همین الگو در میشنا و تعالیم برون از میشنا نیز دیده می‌شود. میشنا قواعدی کلی بیان می‌کند؛ از جمله اینکه چهار منگوله ציצית یک فرمان هستند و وجود هر یک برای دیگری ضروری است، یا اینکه «کلبه عید که بیش از بیست ذراع ارتفاع داشته باشد، نامعتبر است.»

فراتر از عقل

5 ויש למצוא טעם לזה כענין תכלת דומה לים^{13, 14} כו' וגבי סוכה יש טעם למען ידעו דורותיכם¹⁵ עד כ' אמה¹⁶ כו'.

می‌توان برای این امر دلیلی یافت؛ مانند مضمون «תכלת» (techeles) [آبی] به دریا می‌ماند» و مانند آن. همچنین درباره کلبه عید (סוכה, sukkah) دلیلی هست: «تا نسل‌هایتان بدانند» – تا بیست ذراع (אמה, amah) – و مانند آن.

قاعده‌های کلی می‌شنا (משנה, Mishnah) غالباً دلیلی دارند که می‌توان آن را یافت. رشته آبی گوشه‌های لباس (ציצית, tzitzis) یادآور دریاست، دریا یادآور آسمان، و آسمان یادآور تخت جلال است؛ و ارتفاع סוכה نباید از بیست ذراع بیشتر باشد، زیرا آیه می‌گوید: «تا نسل‌هایتان بدانند که شما را در سوکاه سکونت دادم»؛ و بالاتر از بیست ذراع، شخص سقف را بالای سرش تشخیص نمی‌دهد.

آבל البریיתא הוא פרט לבאר המשנה בכל דקדוקים ופרטים כמו סוכה גנב"ך ורקב"ש¹⁷ שאין טעם לדבר ونראה בחוש שהוא למעלה מהשכל והטעם וזהו אין בכלל

اما برایایاتی (ברیיתא, Baraisa) جزئیات را بیان می‌کند تا می‌شنا را با همه نکته‌ها و جزئیات دقیقش توضیح دهد؛ مانند سوکای «גנב"ך» (GaNBaCh) و «רקב"ש» (RaKBaSh)، که دلیلی برایشان نیست، و آشکارا می‌توان دید که ورای عقل و استدلال‌اند. و این [معنای] این گفته است: «در کلیت چیزی نیست»

برایایاتی جزئیاتی را بی‌آن‌که برایشان دلیلی ذکر کند برمی‌شمارد: سوکای غیریهودیان، زنان، حیوانات (پناهگاهی که برایشان ساخته شده) یا کوتیم‌ها (כותים, Kusim؛ سامریان)، که «GaNBaCh» از حروف آغازین این گروه‌ها ساخته شده است؛ و نیز سوکای چوپانان، خشک‌کنندگان انجیر، نگهبانان شهر یا نگهبانان میوه، که «RaKBaSh» از حروف آغازین آنان ساخته شده است، معتبر است. چنین جزئیاتی که از هیچ دلیلی که بتوان دید پیروی نمی‌کنند، نشان می‌دهند که این حکم از مرتبه‌ای ورای عقل سرچشمه می‌گیرد.

אלא מה שבפרט שאין במשנה בכלל יותר מבפרט הברייטא ומה שלא נתגלה טעמה הוא יותר גבוה כי טעמי המצות לא נתגלו¹⁸ ולע"ל [ולעתיד לבוא] אי"ה [אם ירצה השם] יתגלו

جز آنچه در جزئیات است: می‌شنا، به‌عنوان قاعده‌ای کلی، چیزی بیش از جزئیات برایایاتی دربر ندارد. و آنچه دلیلش آشکار نشده، برتر است؛ زیرا دلایل فرمان‌ها (מצות, mitzvos) آشکار نشده‌اند و در زمان آینده، به خواست ה', آشکار خواهند شد.

قاعده کلی چیزی فراتر از جزئیاتش ندارد؛ پس جزئیات بی‌دلیل چیزی افزون بر قاعده نیستند، بلکه خود محتوای آن‌اند. آنچه دلیل آشکاری ندارد برتر است؛ همان‌گونه که تلمود می‌گوید دلایل فرمان‌ها آشکار نشده‌اند و تنها در زمان آینده آشکار خواهند شد.

וזהו ר"ש [רבי שמעון] דריש טעמי דקראי¹⁹ שדרש שמה שנאמר בפסוק טעם של דבר לא זהו עיקר רק שיש טעם בזה גבוה יותר למעלה מהטעם.

ו אז همین‌رو است که حکیم دورهٔ مشنایی (תנא, Tanna), רבי شیمعون (רבי שמעון), دلایل آیات را تفسیر می‌کند: او توضیح داد که هرگاه آیه‌ای برای امری دلیلی بیان می‌کند، آن دلیل اصلی مطلب نیست؛ بلکه در آن دلیلی برتر، فراتر از [آن] دلیل، نهفته است.

تلمود نقل می‌کند که رבי شیمعون، حکیم دورهٔ مشنایی، «دلیل آیه را تفسیر می‌کند» و بر همان اساس حکم می‌دهد. برداشت آدمور هزاکن این است که حتی وقتی آیه دلیلی را بیان می‌کند، آن دلیل اصلی مطلب نیست؛ در پس آن، دلیلی برتر از هر دلیل بیان‌شده قرار دارد.

نמצא שבמצוה שאין משיג בה טעם הוא יותר גבוה ומה שמשיג טעם ותענוג הוא רק בחינת אחוריים ולא

پس مرتبهٔ فرمانی که دلیلش را درک نمی‌کنند، برتر است؛ و آنچه با فهم و لذت درک می‌شود، تنها جنبهٔ پشتی (אחוריים, achorayim) است، و چنین نیست

نتیجه این است که فرمانی که دلیلش را درک نمی‌کنند برتر است، و هرآنچه را که با فهم و لذت درک می‌کنند، تنها همان «پشت» است که پیش‌تر از آن سخن رفت.

כמו שסוברים העולם שהעיקר הוא הלב שמשיג תענוג ועובד בהתלהבות ואינו כן האמת רק עיקר הוא המעשה בלי תענוג והלב אינו כ"א סיוע בחינת גדפין.²⁰

چنان‌که مردم می‌پندارند اصل، دل است که لذت را درمی‌یابد و با شور و حرارت بندگی می‌کند. حقیقت چنین نیست؛ بلکه اصل، عمل بی‌لذت است، و دل چیزی جز یآوری از مرتبهٔ بال‌ها (גדפין, gadfin) نیست.

بسیاری می‌پندارند که شور و لذتِ دل، جوهرِ بندگیِ الهی است. آدمور هزاکن می‌گوید اصل، خودِ عمل است، حتی بدون لذت؛ احساساتِ دل مانند «بال‌هایی» هستند که عمل را به بالا می‌برند، نه اینکه خودِ حقیقتِ عمل باشند.

شهر و مزرعه؛ برطرف کردن شامگاه

6 והנה משנה נקרא עיר וברייתא בחי' שדה לשון בר חוץ לעיר²¹ ולכאורה העיר הוא עיקר שדרים בה

בנ"א [בני אדם]. אך נראה מי הוא מחיה אותם.²²

اکنون، میشنا (משנה، Mishnah) «شهر» نامیده می‌شود و برایتا (بريיתא، Baraisa) مرتبۀ «مزرعه» است؛ واژه‌ای برگرفته از **بر** (bar، «بیرون»)، یعنی بیرون شهر. ظاهراً شهر اصل است، زیرا مردم در آن زندگی می‌کنند. اما ببینیم چه کسی به آنان حیات می‌بخشد:

حکیمان مجموعه قوانین تورات را «شهر» می‌نامند و برایتا را «مزرعه»: واژه برایتا از **بر** (bar، «بیرون») می‌آید، زیرا این آموزه‌ها بیرون از میشنا باقی مانده بودند؛ همچنین واژه bar در زبان آرامی به معنای زمین باز و مزرعه است (حیوانات وحشی دشت، حیوت برا، «حیوانات دشت» نامیده می‌شوند). پس برایتا همان مزرعه‌ای است که بیرون شهر قرار دارد. شهر در نگاه نخست از مزرعه مهم‌تر به نظر می‌رسد، زیرا مردم در آن زندگی می‌کنند؛ اما پرسش این است که چه چیزی آنان را زنده نگه می‌دارد.

השדה שחוץ לעיר שמביאים משם התבוא'. כך הוא הברייתא מחיה המשנה ומבאר את ההלכה יותר

בפרט היאך לעשות כי התנאים מבלי עולם שמורים מתוך המשנה.²³

مزرعه‌ای که بیرون شهر است و غله را از آن می‌آورند. برایتا نیز به همین‌سان به میشنا حیات می‌بخشد و هلاخاه (הלכה، halachah؛ حکم شرعی) را با جزئیات بیشتری توضیح می‌دهد که چگونه باید عمل کرد؛ زیرا «تَنَائִים (תנאים، Tannaim) جهان را ویران می‌کنند»، چون از درون میشنا حکم صادر می‌کنند.

شهر از غله‌ای زندگی می‌کند که در مزارع بیرون از آن می‌روید. به همین ترتیب، برایتا با شرح جزئیات چگونگی عمل، به میشنا حیات می‌بخشد. تلمود می‌گوید تَنَائִים – در اینجا، کسانی که میشنا را از بر می‌خواندند، نه حکیمان میشنا – که بی‌واسطه از عبارت‌های کلی میشنا حکم صادر می‌کنند، «جهان را ویران می‌کنند»، زیرا حکم نادرست می‌دهند.

וזהו ויצא יצחק לשוח בשדה הוא לשון דבור ושיחה ولی [ולשון] שחייה למטה מלשון ושח רום אנשים²⁴

و این است [معنای] «و اسحاق (יצחק) برای گفت‌وگو کردن در مزرعه بیرون رفت»: **لשוח** (lasuach؛ گفت‌وگو کردن و خم‌شدن) هم به گفتار و گفت‌وگو اشاره دارد و هم به خم‌شدن، چنان‌که در عبارت «و بلندی مردان فرو افکنده خواهد شد (ושח، veshach)» آمده است،

اکنون آیه از نو خوانده می‌شود. **לשוח** (lasuach) به معنای سخن گفتن و گفت‌وگو کردن (**שיח**، siach) است و همچنین به معنای خم‌شدن؛ چنان‌که در عبارت اشعیا آمده است: «و بلندی مردان فرو خواهد نشست (ושח، veshach)». اسحاق خم می‌شود تا تورات را به «مزرعه» جزئیات بیاورد.

וכן כאשר יפרש²⁵ השוחה לשחות (בישעה כ"ה) (ועמ"ש בזה ע"פ תבנה ותכונן²⁶ עיר סיחון כו' ע"ש) בשדה הוא בר. ולפנות ערב לפנות הערב והחשך.

و نیز «چنان‌که شناگر (השוחה, hasocheh) خود را برای شنا گسترده می‌کند» (در اشعیا ۲۵) (و آنچه را در این باره بر [آیه] «شهر سیحون بنا و استوار شود» و غیره شرح شده است، آنجا ببینید). «در مزرعه» یعنی **בר** (bar). و **לפנות ערב** (lifnos erev, «به‌سوی شام»): شام و تاریکی را برطرف کردن.

اشعیا نیز واژه هم‌ریشه **השוחה** (hasocheh), «شناگر»، را به کار می‌برد؛ کسی که خود را برای شنا گسترده می‌کند. آلتربه در اینجا به شرح خود بر «شهر سیحون بنا شود» اشاره می‌کند؛ جایی که **שיחה** به جابه‌جایی از جایی به جای دیگر نیز اشاره دارد، همان‌گونه که شناگر در آب چنین می‌کند. «در مزرعه» به **בר** (bar), یعنی برایتایی که بیرون از شهر است، اشاره دارد. و **לפנות ערב** (lifnos erev), «به‌سوی شام»، دوباره چنین خوانده می‌شود: **לפנות** (lefanos), «برطرف کردن» شام و تاریکی.

דהנה התורה נשתלשלה בחשך כמאמר במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי²⁷ שנשתלשל למטה אפי' בשקר ולמה הוא כך כדי לפנות הערב והחשך ויהי אור [אפילו]

زیرا تورات به تاریکی نزول کرده است، چنان‌که گفته‌اند: «مرا در مکان‌های تاریک نشانده است» – این تلمود بابلی است که به پایین نزول کرده، حتی به درون دروغ. و چرا چنین است؟ برای آن‌که شام و تاریکی را برطرف کند و «روشنایی پدید آید»،

تلمود عبارت «مرا در مکان‌های تاریک نشانده است» را به تلمود بابلی تفسیر می‌کند؛ جدل‌های طولانی و استدلال‌های مردود آن همچون تاریکی‌اند. تورات به درون این تاریکی نزول کرده است، حتی به درون ادعاهای نادرست؛ مقصود آن است که تاریکی برطرف شود و روشنایی پدید آید.

כמאמר לעת ערב²⁸ יהיה אור כמשל מי שרוצה לפנות איזה דבר צריך הוא לכנוס בתוכו' [בתוכה] כדי לפנותה אבל לא שישאר בתוכה.

چنان‌که گفته شده است: «هنگام شام روشنایی خواهد بود.» این مانند تمثیل کسی است که می‌خواهد چیزی را از جایی بیرون کند: باید برای بیرون کردنش به درون آن وارد شود، اما نباید در آن بماند.

وعده زکریا، «هنگام شام روشنایی خواهد بود»، این هدف را بیان می‌کند. تمثیل چنین است: برای پاک کردن چیزی باید به درون آن رفت، اما در آنجا نمی‌ماند؛ تورات نیز تنها برای برطرف کردن تاریکی به درون آن وارد می‌شود.

גם מה שנשתלשלה התורה ונתלבשה בחשך מענות שקר הוא כדי לפנות החשך לאהפכא חשוכא לנהורא

به همین‌سان، نزول تورات و پوشیده‌شدن آن در تاریکی، یعنی در ادعاهای نادرست، برای آن است که تاریکی را برطرف کند و تاریکی را به روشنایی بدل سازد.

پوشیده‌شدن تورات در استدلال‌های نادرست، تنها یک مقصود دارد: خود تاریکی را به روشنایی بدل سازد، نه آن‌که فقط آن را کنار بزند.

וכן העסק בתורה לדחות החשך והקושיות המסתיר על השכלת הדין האמת לאמתו ולמצא האמת גילוי רצון עליון ב"ה וכמ"ש ע"פ והמשכילים יזהירו²⁹ וגוי' ע"ש:

و به همین‌سان، اشتغال به تورات برای راندن تاریکی و دشواری‌هایی است که فهم حکم را در حقیقت کامل آن می‌پوشانند؛ و برای یافتن حقیقت، یعنی آشکارشدن اراده برین ه'، که متبارک باد؛ چنان‌که بر [آیه] «و خردمندان خواهند درخشید» و غیره شرح شده است؛ آنجا ببینید.

مطالعه تورات نیز همین کار را انجام می‌دهد. دشواری‌ها و پرسش‌هایی که حکم راستین را پنهان می‌کنند، همان تاریکی‌اند؛ یادگیرنده با بررسی آن‌ها حکم را در حقیقت کاملش می‌یابد، و این همان آشکارشدن اراده ه' است. آلتربه برای شرح بیشتر به توضیح خود بر «و خردمندان خواهند درخشید» اشاره می‌کند.

بخش 5-71

هیبت اسحاق

7 **וזהו ויצא יצחק לשוח. כי כדי לפנות הערב והחשך ולתקנו הוא ע"י יצחק שהוא בחי' פחד ויראת ה' וכמאמר אם אין יראה אין חכמה^{30,31} כו'.**

و این [معناي] «و اسحاق (יצחק) برای **لשוח** بیرون رفت» است. زیرا کنارزدن شامگاه و تاریکی و اصلاح آن، به واسطه اسحاق صورت می‌گیرد؛ او مرتبه **פחד** (Pachad؛ ترس) و **هیبت** ه' است؛ چنان‌که گفته‌اند: «اگر هیبت نباشد، حکمتی نیست» و مانند آن.

چرا اسحاق؟ اسحاق نماد **פחד** (Pachad)، ترس و هیبت ه' است (تورات ه' را «هیبت اسحاق» می‌خواند). زدودن تاریکی از تورات به هیبت نیاز دارد؛ چنان‌که می‌شنایم: «اگر هیبت نباشد، حکمتی نیست»: مطالعه تورات بدون هیبت ه'، حکمت باقی نمی‌ماند.

(וע' בזוהר בראשית³² ד' כ"א סע"א [סוף עמוד א]).³³ **וזהו האומר אין לי אלא תורה³⁴ אפי' [אפילו] תורה**

אין לו ונשאר בחשך

(و بنگرید به **זוהר (זהר)**، **בראשית**، صفحه 21، **پایان روی الف**). و این [معناي] «هرکس بگوید: "جز تورات چیزی ندارم"، حتی تورات هم ندارد» است؛ و در تاریکی می‌ماند.

زوهر، چنان‌که در یادداشت کیهوت نقل شده، می‌گوید نوری که «هنگام شامگاه» رو به تاریکی می‌رود، راز دعای اسحاق است که آن مرتبه را اصلاح می‌کند؛ چنان‌که آیه می‌گوید: «اسحاق نزدیک شامگاه برای **لשוח** در صحرا بیرون رفت.» گفته تلمود درباره کسی که «جز تورات چیزی ندارد»، به مطالعه‌ای اشاره دارد که از هیبت و عمل جدا شده است؛ چنین کسی در تاریکی می‌ماند.

אבל באמת כתיב ישת חשך סתרו³⁵ שאף שהוא חשך מ"מ הוא סתרו וזהו לפנות הערב והחשך ולעת ערב יהי אור

اما در حقیقت نوشته شده است: «او تاریکی را نهانگاهِ خویش ساخت»؛ هرچند تاریکی است، بااین‌همه نهانگاهِ اوست. و این همان «کنارزدنِ شامگاه و تاریکی» و «هنگامِ شامگاهِ روشنایی خواهد بود» است.

بااین‌حال، تاریکی صرفاً در برابر **ה'** نیست: داوود پادشاه می‌گوید: «او تاریکی را نهانگاهِ خویش ساخت»؛ پس خود **ה'** در آن پنهان است. از همین رو کنارزدنِ آن، روشنایی را آشکار می‌کند: «هنگامِ شامگاهِ روشنایی خواهد بود».

והיינו ליבון הלכתא וגם זה פי' ברכו בתורה.³⁶ (ועמ"ש ע"פ קול דודי³⁷ וע"פ ששים המה מלכות):³⁸

یعنی سپیدکردنِ **הלכתא** (halachah)؛ و این نیز معنای «بر تورات برکت گفتند» است. (و بنگرید به آنچه دربارهٔ «آوای محبوبم» و دربارهٔ «شصت ملکه‌اند» شرح داده شده است.)

این همان «سپیدکردنِ **הלכתא**» است: آشکارکردنِ قانونِ راستین از پوشش‌های تاریکش. این همچنین معنای «بر تورات برکت گفتند» است؛ برگرفته از تعلیمِ تلمود که سرزمین از آن رو از دست رفت که آنان پیش از آن بر تورات برکت نگفته بودند. اَلتر ربه برای شرحِ بیشتر به ماماهاهای خود دربارهٔ «آوای محبوبم» و «شصت ملکه‌اند» ارجاع می‌دهد.

در کارِ بندگی

اصل در خدمت به **ה'** خودِ عمل است، حتی بدونِ لذت یا فهم؛ احساساتِ دل بال‌هایی هستند که یاری می‌رسانند، نه جوهرِ کار. مطالعهٔ تورات باید با هیبتِ **ה'** همراه باشد، زیرا کسی که «جز تورات چیزی ندارد» در تاریکی می‌ماند؛ اما با هیبت، کوشش برای گشودنِ دشواری‌ها تاریکی را برطرف می‌کند و حکمِ راستینِ **הלכה** را آشکار می‌سازد.

پرسش‌هایی برای گفت‌وگو

1. چرا برای تائی مفصل، که گویی نزولی بیشتر است، باید از میشنا بالاتر باشد؟ لوله و آفرینشِ انسان چگونه این را نشان می‌دهند؟
2. از چه جهت پاداشِ جهانِ آینده فقط «پشتِ **ה'**» است، و چرا یک ساعتِ عمل در این جهان می‌تواند به مرتبه‌ای بالاتر برسد؟
3. **מאמר** می‌گوید جوهرِ خدمت، عمل است نه شور و حرارتِ دل. نقشِ درستِ دل را چگونه توصیف می‌کند؟
4. چرا تورات به تاریکی و حتی ادعاهای باطلِ فرود می‌آید، و تشبیهِ پاک‌کردنِ یک مکان چه می‌آموزد دربارهٔ چگونگیِ مواجهه با آن تاریکی؟
5. چرا آیه برای این کار از اسحاق نام می‌برد، و عبارتِ «تاریکی را پوششِ پنهانگاهِ خود ساخت» چه نکته‌ای می‌افزاید؟

یادداشت‌ها

بند 1

1 ויצא יצחק לשוח בשדה

یادداشت كهوت خواننده را برای دیدن ارجاعات بیشتر دربارهٔ این مامار، به یادداشت‌های منابع ربه كه پیش‌تر در این ویرایش چاپ شده‌اند ارجاع می‌دهد.

یادداشت كهوت

ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. בלקו"ת פ' ראה לב, ד מצייך לד"ה זה בענין עיר ושדה.

2 ויצא יצחק לשוח בשדה

تورات نقل می‌کند كه اسحاق (יצחק) برای לשוח (lasuach) سخن گفتن یا تأمل کردن) در مزرعه بیرون رفت و نزدیک شام دید كه شترهای ربکا (רבקה) می‌آیند. آشکارا، לשוח به معنای سخن گفتن یا تأمل کردن است؛ راشی (רש"י) آن را دعا کردن می‌داند، چنان‌كه در واژه שיה (siach) گفتار). این گفتار توراتی (מאמר, maamar) همچنین آن را به معنای «خم شدن» می‌خواند و לפנות ערב (lifnos erev) را «کنار زدن شامگاه» می‌گیرد: تورات به «مزرعه»ی جزئیات فرود آورده شده تا تاریکی را کنار بزند.

Genesis 24:63 בראשית כ"ד:ס"ג

וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוֹחַ בַּשָּׂדֶה לְפָנֹת עֶרֶב וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וַהֲנֶה גַמְלִים בָּאִים:

And Isaac went out to meditate in the field at the eventide; and he lifted up his eyes, and saw, and, behold, there were camels coming

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

یادداشت كهوت

בראשית כד, סג.

3 וברייताא פי' המשנה

در نسخه‌ای خطی، عبارتی متفاوت آمده است: «و برایتسا شرح می‌شناست»؛ این صورت‌بندی اندکی کامل‌تر است و همان معنا را دارد.

یادداشت كهوت

בבבך 2061: "וברייטאא הוא פי' של המשנה". בענין ברייתות ראה בארוכה באוה"ת פ' שמות ע' יב ואילך. לקו"ת שה"ש מד, ב ושם מצייך לכאן.

4 שהברייתא — דהנה התורה

در نسخه‌ای خطی كه پیش‌تر به آن اشاره شد، به جای «زیرا تورات»، آمده است: «و گواهی بر این مطلب آن است كه تورات...»؛ بدین‌ترتیب، نزول تورات به ادعاهای دروغین، گواهی بر برتری برایتسا معرفی می‌شود.

یادداشت كهوت

בכת"י הנ"ל: ורא"י לזה דהנה התורה.

5 זה אומר אני מצאתי

مورد آغازین می‌شنا (משנה) چنین است: دو نفر جامه‌ای را در دست دارند و هر یک می‌گوید: «آن را پیدا کردم.» چون حداکثر یکی از آن دو می‌تواند راست بگوید، آلتز ربه (אדמו"ר הזקן) از این مورد نشان می‌دهد كه تورات حتی تا پرداختن به دروغ نیز فرود می‌آید.

Bava Metzia 2a:1 בבא מציעא ב' א:א'

שנים אוזוין בשלית, זה אומר: "אני מצאתיה", וזה אומר: "אני מצאתיה". זה אומר: "כולה שלי", וזה אומר: "כולה שלי". זה ישבע

שאיין לו בה פחות מחציה, וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה —

ויהלוקו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

یادداشت كهوت

ב"מ ב, א.

بند 2

6 כי זה כל האדם

קהלת (Koheles) در پایان می‌گوید: از ה' بتسر و فرمان‌های او را نگاه دار. «زیرا این تمام وجود انسان است.» آلتز ربه (אדמו"ר הזקן) از این کلمات استفاده می‌کند تا نشان دهد كه انسان خلاصه و غایت همهٔ آفرینش است.

Ecclesiastes 12:13 קהלת י"ב:י"ג

סוף דבר הכל נשמע את־האלקים ירא ואת־מצותיו שמור כִּי־זה קל־האדם:

The end of the matter, all having been heard: fear G-d, and keep His commandments; for this is the whole man

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

بند 3

7 יפה שעה אחת

حاشیه‌ای دست‌نویس در حاشیهٔ نسخه‌ای از تורה اور، كه نویسنده‌اش آن را به «استادم» نسبت می‌دهد، خواننده را به بخش ۳ از مامار "Uvevo'ah Lifnei HaMelech" ارجاع می‌دهد. آن مامار، در تורה اور بر Megillas Esther، توضیح می‌دهد كه معنای «يك ساعت بهتر است» این است: سراسر زندگی عالم آینده لذت و بهره‌مندی از پرتو שכינה است، حال آن‌كه תשובה و اعمال نیک، یعنی آشکارشدن ارادهٔ برین، از لذت فراتر می‌روند.

یادداشت كهوت

אבות ד, יז. "ע' ד"ה ובבואה לפני המלך ס"ג ע"ש (ממורי נ"ע)" הג"ה בגיליון תו"א.

8 יפה שעה אחת

«يك ساعت بازگشت (תשובה, teshuvah) و اعمال نیک در این دنیا بهتر است از تمام زندگی جهان آینده.» آلتز ربهٔ توضیح می‌دهد كه چرا عملی كه در اینجا انجام می‌شود، بر جهان آینده برتری دارد.

Pirkei Avot 4:17 משנה אבות ד:י"ז

הוא הנה אומר, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה:

He used to say: more precious is one hour in repentance and good deeds in this world, than all the life of the world to come; And more precious is one hour of the tranquility of the world to come, than all the life of this world

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

9 צדיקים יושבים

در جهان آینده خوردن و نوشیدن وجود ندارد؛ «پارسایان با تاج‌هایشان بر سر می‌نشینند و از پرتو حضور الهی (שכינה, Shechinah) بهره می‌برند.» آلتِر ربه آن پرتو را فقط «پشت» می‌خواند.

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א"י"ב

מִרְגְּלָא בְּפֻמִּיָּה דְּרַב: לֹא כְּעוֹלָם הָהָא הָעוֹלָם הָבָא. הָעוֹלָם הָבָא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְלֹא פְרִיָּה וְרִבְיָה וְלֹא מְשָׁא וּמִתָּן וְלֹא קִנְיָה וְלֹא שְׂנְאָה וְלֹא תַּחְרוּת, אֱלָא צְדִיקִים יוֹשְׁבִין וְעֲטֹרֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנִקְנִים מִזִּין הַשְׁכִּינָה, שְׁנֵאמַר: "וַיִּקְחוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did eat and drink" (Exod. xxiv. 11).

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

یادداشت کھوت

ברכות יז, א.

10 וראית את אחורי

ה' به موشه می‌گوید: «پشت مرا خواهی دید، اما روی من دیده نخواهد شد.» در اینجا «پشت» به لذت و فهمی اشاره دارد که انسان می‌تواند درک کند.

Exodus 33:23 שמות ל"ג כ"ג

וְהִסְרֹתִי אֶת־כַּפִּי וְרָאִיתָ אֶת־אֲחֵרַי וּפָנִי לֹא יֵרָאוּ:

And I will take away My hand, and thou shalt see My back; but My face shall not be seen

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

یادداشت کھوت

שמות לג, כג.

11 וכמשל השפופרת . . האדם וחי

نسخه‌ای قدیمی‌تر از این قطعه، با تفاوت‌هایی، توضیح می‌دهد که انسان، با آن‌که در پایان شش روز آفریده شد، از همه آفریدگان برتر است و به همین دلیل خوراک، پوشاک و هر چیز دیگر در خدمت اوست؛ و این‌که «یک ساعت **تשובه**» و اعمال نیک در این دنیا بهتر است، زیرا عالم آینده، جایی که صالحان از پرتو **שכינה** بهره می‌برند، تنها مرتبه پشت است؛ و روی، یعنی «آنچه پیش از پشت است»، دریافتنی نیست.

یادداشت کھوت

בבוך אדה"י יבל אבי יושב ה, ב הקטע בשינוים: "כמו שפופרת של קנה מה שמניחים בתוכו ראשון יוצא אחרון וכמו האדם שהוא סוף לכל הנבראים שהוא נברא בששת ימי בראשית ומ"מ הוא במעלה על כולם וכל הנבראים כולם הם לצורך האדם שמאכלו ומלבושים ושאר הדברים הכל הוא מחמת הטעם יתיר במעלה הנ"ל, וזהו ג"כ מה שכתוב בגמרא יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"י מכל חיי עוה"ב כי עוה"ב הוא מחמת הצדיקים יושבין ועטרתיהן בראשיהן ונהנין מזיו השכינה והוא רק בחי' אחרונים כמ"ש וראית את אחורי כי כי מה שמשיגים אלקות ויש לו תענוג בזה הוא בחי' אחרונים אבל (כו' הוא המעשה) בחי' פנים דהיינו מה שהוא לפני אחרונים לא יראו שא"א להשיג וכמ"ש כי לא יראני האדם וחי". עכ"ל שם.

12 כי לא יראני האדם וחי

«نمی‌توانی روی مرا ببینی، زیرا هیچ انسانی نمی‌تواند مرا ببیند و زنده بماند.» آلتِر ربه از این آیه استفاده می‌کند تا بگوید «روی» درونی فراتر از

درک هر کسی است.

Exodus 33:20 שמות ל"ג כ'

וַיֹּאמֶר לֹא תוּכַל לִרְאֹת אֶת־פָּנַי כִּי לֹא־יִרְאֵנִי הָאָדָם וְחִי:

And He said: "Thou canst not see My face, for man shall not see Me and live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

بند 5

13 תכלת דומה לים

ربی منیر (ربی מאیر): رنگ آبی ویژه (תכלת, techeles) ویژگی خاصی دارد، زیرا به دریا می‌ماند، دریا به آسمان می‌ماند و آسمان به تخت جلال. آلتِر ربه (ادمیور הזקן) آن را به‌عنوان جزئی از یک فرمان دینی (מצוה, mitzvah) می‌آورد که برای آن دلیلی می‌توان یافت.

Menachot 43b:13-14 מנחות מ"ג ב"י"ג-ר"ד

תניא היה ר' מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונים מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד שנאמר (שמות כד, י) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לשהר וכתוב (יחזקאל א, כו) כמראה אבן ספיר דמות כסא תניא היה רבי מאיר אומר גדול עונשו של לבן יותר מעונשו של תכלת משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שאמר לשני עבדיו לאחד אמר הבא לי חותם של טיט ולאחד אמר הבא לי חותם של זהב ופשעו שניהם ולא הביאו איזה מהן עונשו מרובה היו אומר זה ...

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

Zohar I, 121a זח"א קכא, א

یادداشت کھوت

מנחות מג, ב. זח"א קכא, א. בכת"י הג"ל נוסף "יום לרקיע ורקיע לכה"כ".

14 תכלת דומה לים

یادداشت Kehot به زوهار (זהר) به‌عنوان منبعی دیگر برای همانندی **תכלת** با دریا ارجاع می‌دهد.

Zohar, Vayera 35:506-36:513 ספר הזהר, וירא ל"ה:תק"ו-ל"ו:תק"י"ג

15 למען ידעו דורותיכם

فرمان ה' به سکونت در کلبه‌های عید (סוכות, sukkos): «تا نسل‌های شما بدانند که من فرزندان اسرائیل را در **סוכות** ساکن کردم، هنگامی که آنان را از سرزمین مصر بیرون آوردم.» تلمود حدّ بیست ذراع را بر اساس این دلیل استنباط می‌کند.

Leviticus 23:43 ויקרא כ"ג:מ"ג

לְמַעַן יָדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בְּסֻכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מִמִּצְרַיִם מִצְרַיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

that your generations may know that I made the children of Israel to dwell in booths, when I brought them out of the land of Egypt: I am the L-RD your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

یادداشت کھوت

ויקרא כג, מג.

16 עד כי אמה

کلبه عید (סוכה, sukkah) که ارتفاعش از بیست ذراع بیشتر باشد، نامعتبر است؛ רבָּא (רב) توضیح می‌دهد که تا ارتفاع **بیست** ذراع، شخص می‌داند

که در سوکه سکونت دارد، اما بالاتر از آن، چشمش سقف را تشخیص نمی‌دهد. نمونه‌ای از قاعده‌ای کلی که دلیلی دارد.

Sukkah 2a:8 سوکه ב' א' ח'

אמר רבה, דאמר קרא: "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל", עד עשרים אמה, אדם יודע שהוא דר בסוכה, למעלה מעשרים אמה — אין אדם יודע שדר בסוכה, משום דלא שלטא בה עינא.

Rabbah answered: Scripture says, "That your generations will know that I caused the children of Israel to dwell in sukkot" (Leviticus 23:43). Up to twenty cubits [high] one knows that he is dwelling in a sukkah, but with one higher than twenty cubits he does not 'know' that he is dwelling in a sukkah, since his eye does not catch sight of it.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

یادداشت کھوت

سوکه ב, א.

17 سوכת גנב"ך ורקב"ש

یک برایتا (برייئا, Baraisa) می‌گوید: سوکه‌ی غیر یهودیان، زنان، حیوانات یا کوتیان (כותים, Kusim)، و نیز سوכות چوپانان، خشک‌کنندگان انجیر، نگهبانان شهر و نگهبانان میوه، معتبرند. آلتیر ربه آن‌ها را جزئیاتی می‌آورد که برایشان دلیلی ذکر نشده است.

Sukkah 8b:8-10 سوکه ח' ב' ח' - י'

"מקל מקום" לאתוי מאי? לאתוי: سوכת גנב"ך. האי תנא דגנב"ך, אלימא לקה גנב"ך משום דקביעי, וקא תנא "מקל מקום" לאתוי רקב"ש, דלא קביעי. והאי תנא דרקב"ש, אלימא לקה רקב"ש, דבני חייבא נינהו, ותנא "מקל מקום" לאתוי גנב"ך, דלאו בני חייבא נינהו.

What does 'any sukkah whatsoever' include? It includes the sukkot [whose mnemonic] is ganbak. The tanna of ganbak regards these sukkot as possessing greater validity because they are permanent, and therefore he used the expression, "any sukkah whatsoever" to include rakbash which are not permanent. While the tanna of rakbash regards the rakbash sukkot possessing greater validity since they belong to those who are bound [by the commandment of sukkah] and therefore he used the expression, "any sukkah whatsoever" to include the ganbak sukkot which belong to those who are ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

یادداشت کھوت

سوکه ח, ב.

18 טעמי המצות לא נתגלו

תلمוד توضیح می‌دهد که چرا علت‌های تورات آشکار نشدند: هنگامی که علت‌ها بیان شدند، پادشاه شلومو (שלמה) به آن‌ها تکیه کرد و لغزید. آلتیر ربه می‌افزاید که این علت‌ها در روزگار آینده آشکار خواهند شد.

Sanhedrin 21b:16 سנהדרין כ"א ב' ט"ז

ואמר רבי יצחק: מפני מה לא נתגלו טעמי תורה? שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן, ונקשל בהן גדול העולם. קתיב: "לא ירבה לו נשים". אמר שלמה: "אני ארבה ולא אסור". וקתיב: "ויהי לעת זקנת שלמה נשיו השו את לבבו".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

یادداشت کھوت

ראה سנהדרין כא, ב.

19 ר"ש דריש טעמי דקראי

تلمود اشاره می‌کند که ربی شیمعون (רבי שמעון) دلیل آیه را تفسیر می‌کند و بر اساس آن حکم می‌دهد. آلتیر ربه این را نشانه دلیلی برتر از دلیلی تصریح‌شده می‌خواند.

Yoma 42b:12-13 יומא מ"ב ב' י"ב - י"ג

"והוציא אותה" — שלא יוציא אחרת עמה. קדמתן: לא הקמה פרה רוצה לצאת — אין מוציאין עמה שחורה, שלא יאמרו שחורה שקטן. ואין מוציאין עמה אדומה, שלא יאמרו שתים שקטן. רבי אומר: לא מן השם הוא זה, אלא משום שנאמר: "אותה", לבדה. ותנא קמא: קא קתיב "אותה"? מאן תנא קמא — רבי שמעון היא, דדריש טעמיה דקרא. מאי בינייהו? איכא בינייהו,

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Yevamot 23a:13-14 יבמות כ"ג א' י"ג - י"ד

האי בשבקה גוים קתיב? "כי קסיר" — לרבות כל המסירים. הניחא לרבי שמעון, דדריש טעמא דקרא, אלא לרבנן מנא להו? מאן תנא דפליג עליה דרבי יוסי ברבי יהודה — רבי שמעון היא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

یادداشت کھوت

یومא מב, ב. יבמות כג, א.

20 בכת"י ליתא הפסוק. ושם

در نسخه‌ای خطی، آیه حذف شده و به‌جای آن آمده است: «و همین‌طور درباره سوکا، بالاتر از بیست و جز آن، زیرا به ابرهای جلال شباهت دارد»؛ این عبارت دلیل دیگری برای محدودیت بیست‌ذراعی می‌آورد.

یادداشت کھوت

"וכן בסוכה למעלה מעשרים כו' לפי שהוא דומה לענני הכבוד".

6 بند

21 וברייئا בחי' שדה לשון בר חוץ לעיר

در ذیل مدخل bet می‌گوید בר (bar, «بیرون») هنگامی که در تبعید و «بیرون از جایگاه خود» باشد، یסוד (Yesod) است، و מלכות (Malchus) در آن حال «برایتا» نامیده می‌شود. این مطلب زمینه قبلاهی خواندن برایتا به‌عنوان چیزی است که بیرون قرار دارد.

یادداشت کھوت

ראה מא"א ב, נג בר הוא היסוד כשהוא בגלות לבר מאתר' והמל' נק' אז ברייئا. וראה באוה"ת שמות ע' כ.

22 משנה נק' עיר وברייئا בחי' שדה

در بخش שמות، منبع نامیدن قوانین به «شهر» را می‌آورد: تلمود در تلمود 16a، درباره «Kiryat Sefer» در یوشع 15، آن را به معنای قوانین تورات می‌گیرد (رشی را آنجا ببینید). این یادداشت همچنین به بحث مفصل‌تری در «اور هاتوراه» (اور התורה) درباره تولدوت اشاره می‌کند.

یادداشت کھوت

ראה אוה"ת פ' שמות ע' טו: "כמארז"ל בתמורה דט"ז ע"פ קרית ספר ביהושע סי' טו دهיינו הלכות התורה ע"ש בפרש"י בד"ה וילכדה כו". ע' אוה"ת تولדות קמג, א ואילך.

23 כי התנאים מבלי עולם שמורים מתוך המשנה

تلمود می‌گوید תנאים (Tannaim, תנאים), یعنی تکرارکنندگانی که میشنا (משנה, Mishnah) را از بر داشتند، «جهان را ویران می‌کنند»، زیرا بی‌آنکه دلیل احکام را بدانند، بر پایه میسنای خود حکم صادر می‌کنند. آلتیر

He hath made me to dwell in dark places, As those that have
. been long dead

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Sanhedrin 24a:18-19 סנהדרין כ"ד א:י"ח-י"ט

מאי בבל? אָמר רבי יוחנן: בלולה במקרא, בלולה במשנה, בלולה
בתלמוד. "במחשבים הושיבני כמתי עולם" — אָמר רבי ירמיה: זֶה
תלמודה של בבל. מתני' אָמר לו: "נָאמְן עַל אָבִיא", "נָאמְן עַל אָבִיד",
"נָאמְנִים עַל שְׁלֹשָׁה רוּעֵי בָקָר". רבי מאיר אומר: כָּבֹל לְחֹזֶר בּוֹ,
וְחֻמִּים אֹמְרִים: אֵינוֹ כָּבֹל לְחֹזֶר בּוֹ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

یادداشت كهوت

איכה ג, ו. סנהדרין כד, א. ראה לקו"ת ויקרא ה, ד. וראה באוה"ת ואתחנן ע'
זה שמציין לשל"ה שהקשה הלא התורה היא עינינו ואיך נ ק' מחשבים,
ע"ש. ראה גם לקו"ת שה"ש מב, ד. מאמרי אדה"ז — ענינים ע' ע. סה"מ
תרל"ב ח"ב ע' טס. סה"מ מלוקט ח"ג ע' מה-ו. וש"נ.

28 לעת ערב יהי' אור

پیامبر روزی را پیشگویی می‌کند که «هنگام شام، روشنایی خواهد بود».
اینجا مقصود از نزول تورات آن است که شام را به روشنایی بدل کند.

Zechariah 14:7 זכריה י"ד:ז

וְהָיָה יוֹם־אֶחָד הוּא יָדָע לֵה' לַאֲיוֹם וְלַלַּיְלָה וְהָיָה לַעֲת־עֶרֶב וְהָיָה־
אֹר:

And there shall be one day Which shall be known as the
L-RD'S, Not day, and not night; But it shall come to pass,
that at evening time there shall be light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

یادداشت كهوت

זכרי' י"ד, ז.

29 ע"פ והמשכילים יזהירו

این همان شرحی است بر «و خردمندان خواهند درخشید» که متن به آن
اشاره می‌کند. آلتربه آنجا توضیح می‌دهد که در تبعید، تورات آشکار در
درخت معرفت خیر و شر پوشیده است (حلال و حرام، پاک و ناپاک) و
باین‌حال همان اراده برین است؛ همان نکته‌ای که اینجا درباره تورات
پوشیده در تاریکی بیان شده است.

یادداشت كهوت

אגדה"ק סי' כו.

بند 7

30 אם אין יראה אין חכמה

ارجاعات Kehot برای این کلمات (یادداشتش در پایین آمده است).

یادداشت كهوت

אבות ג, יז.

31 אם אין יראה אין חכמה

«اگر حکمت نباشد، هیبت نیست؛ و اگر هیبت نباشد، حکمت نیست». آلتز
ربه (ادم"ר הזקן) این گفته را می‌آورد تا نشان دهد که مطالعه تورات به
هیبتی نیاز دارد که اسحاق (יצחק) نماینده آن است.

Pirkei Avot 3:17 משנה אבות ג:י"ז

רבי אלעזר בן עזריה אומר, אם אין תורה, אין דרך ארץ. אם אין דרך
ארץ, אין תורה. אם אין חכמה, אין ראה. אם אין ראה, אין חכמה.
אם אין בינה, אין דעת. אם אין דעת, אין בינה. אם אין קמח, אין תורה.
אם אין תורה, אין קמח. הוא הנה אומר, כל שחקמתו מרבה ממעשיו,

רְבֵּה (ادم"ר הזקן) از این مطلب نشان می‌دهد که میشنا برای آنکه حیات
یابد، به شرح تفصیلی نیاز دارد.

Sotah 22a:7 סוטה כ"ב א:ז

תנא: התנאים — מבלי עולם. מבלי עולם סלקא דעתך? אָמר רבינא:
שמורין הלכה מתוך משנתן. תנא נמי הכי, אָמר רבי יהושע: וכי מבלי
עולם הן? והלא מנישבי עולם הן, שְׁנָאמר: "הליכות עולם לו"! אָלא,
שמורין הלכה מתוך משנתן.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

یادداشت كهوت

סוטה כב, א. בבور אדה"ז יבל אבי יושב הנ"ל ובבור 2217: כי התנאים
שעוסקין במשנה מבלי עולם הן שמורים הלכה מתוך משנתן.

24 ושח רום אנשים

اشعيا (ישעיהו) روز ה' را پیشگویی می‌کند؛ روزی که «چشمان متکبر
انسان فروتن خواهد شد و سربلندی مردمان فرو خواهد نشست» (וְשַׁח,
veshach). آلتز ربه واژه «لשוח (lasuach)» را هم‌ریشه می‌گیرد و آن را
به معنای خم شدن و فرو آمدن می‌داند.

Isaiah 2:11 ישעיהו ב:י"א

עֵינֵי גִבְהוֹת אָדָם שָׁפֹל וְשַׁח רֹם אַנְשִׁים וְנִשְׁבָּה ה' לְבָדוֹ בְּיוֹם הַהוּא:

The lofty looks of man shall be brought low, And the haughti-
ness of men shall be bowed down, And the L-RD alone shall
.be exalted in that day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

یادداشت كهوت

ישע"י ב, יא.

25

پیشگویی اشعيا درباره مواب (مواب) است: او دست‌هایش را در میان آن
خواهد گشود، «همان‌گونه که شناگر دست‌هایش را برای شنا کردن
می‌گشاید». واژه «השוחה (hasocheh؛ شناگر)» به‌عنوان معنای دیگری از
«لשוח (lasuach)» آورده شده است.

Isaiah 25:11 ישעיהו כ"ה:יא

וּפְרֹשׁ יָדָיו בְּקִרְבּוֹ כַּאֲשֶׁר יִפְרֹשׁ הַשֹּׁחֵת לַשָּׁחֹת וְהַשְׁפִּיל גִּבְאוֹתָיו עִם אֲרֻבוֹת
יָדָיו:

And when he shall spread forth his hands in the midst there-
of, As he that swimmeth spreadeth forth his hands to swim,
His pride shall be brought down together with the cunning of
his hands

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 ע"פ تبנה ותכוון

آلتربه آنجا توضیح می‌دهد که «شهر سیحون» همان دعاست و چنان‌که
رشی לשוח را در این آیه به معنای دعا تفسیر می‌کند، آن را sichah
می‌نامند؛ و sichah همچنین به معنای جابه‌جایی از جایی به جای دیگر
است، مانند شناگر (השוחה, hasocheh) که خود را در آب پیش می‌برد. او
بعدتر در همان maamar sichah را بر حروف تورات تطبیق می‌دهد و به
این maamar اشاره می‌کند.

یادداشت كهوت

לקו"ת חקת סו, א [בלקו"ת שם מציין לכאן]. ובאוה"ת חקת ע' תתמו ואילך.

27 במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי

یرמيا (ירמיהו) چنین سوگواری می‌کند: «مرا در جاهای تاریک نهاد، مانند
مردگانی که از دیرباز مرده‌اند». حکیمان این آیه را بر تلمود بابلی تطبیق
می‌کنند.

Lamentations 3:6 איכה ג:ו'

במחשכים הושיבני כמתי עולם:

یادداشت کھوت
תהלים יח, יב.

36 ברכו בתורה

تلمود می‌پرسد چرا سرزمین از دست رفت و به نام راو (רב) پاسخ می‌دهد:
«زیرا پیش از آن بر تورات برکت نگفتند.» آلتز ربه آن برکت را با سپیدشدن
הלכה (halachah [قانون دینی یهود]) پیوند می‌دهد.

Bava Metzia 85b:1 בבא מציעא פ"ה ב:א'

אָמרו חכמים וְלֹא פִּרְשׁוּהוּ, אָמרו גְּבִיָּאִים וְלֹא פִּרְשׁוּהוּ, עַד שֶׁפִּרְשׁוּ
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּעֲצָמוֹ, שָׁנְאָמַר: "וַיֹּאמֶר ה' עַל עֲזָבְכֶם אֶת תּוֹרַתִּי אֲשֶׁר
נָתַתִּי לְפָנֶיכֶם". אָמר רַב יְהוּדָה אָמר רַב: שֶׁלֹּא בִּרְכוּ בַּתּוֹרָה תַּחֲלִילָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

37 ע"פ קול דודי

این همان مالاماری است که متن به آن اشاره می‌کند. در آن, libun
hilchesa توضیح داده می‌شود: قوانینی که سیاه می‌نمایند باید با سفیدی
علوی روشن شوند, از راه شادی راستین در ה' و خودنهی‌گری در برابر اراده
او که در تورات پوشیده است: آشکارشدن کامل در روزگار مשיח
(Moshiach) خواهد بود.

یادداشت کھوت
לקמן נא, ג.

38 וע"פ ששים המה מלכות

این دومین مالاماری است که متن به آن اشاره می‌کند. در آن توضیح داده
می‌شود که گفتار انسان در تورات همان کلام ה' است و از طریق آن, قدوئیس
متبارک و حضور الهی یگانه می‌شوند و نور فراگیر همه عوالم در پایین
آشکار می‌گردد: زیرا هنگامی که انسان می‌خواند و مطالعه می‌کند, قدوئیس
متبارک در برابر او می‌خواند و مطالعه می‌کند.

یادداشت کھوت
לקו"ת שה"ש מא, ב. ושם מציין לכאן.

למה הוא דומה, לאלון שענפיו מרבין ושרשיו מעשין, והרות באה
ועוקרתו והופכתו על פניו, שנאמר (ירמיה יז) והיה כערער בערבה ולא
יראה כי יבוא טוב ושכן תררים במדבר ארץ ...

Rabbi Elazar ben Azariah said: Where there is no Torah,
there is no right conduct; where there is no right conduct,
there is no Torah. Where there is no wisdom, there is no fear
of G-d; where there is no fear of G-d, there is no wisdom.
Where there is no understanding, there is no knowledge;
where there is no knowledge, there is no understanding.
Where there is no bread, there is no Torah; where there is no
Torah, there is no bread. He used to say: one whose wisdom

...
Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

32 וע' בזהר בראשית דכ"א סע"א

ارجاعات Kehot برای این کلمات (یادداشتش در پایین آمده است).

یادداشت کھوت

"תנינא נהירו דאזיל לאתחשכא לעת פנות ערב רזא דצלواتא דיצחק לאתקנא
האי דרגא דכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב אסתכלותא דערב
חשוכן כלהו לגביה בהאי פנות ערב". ע"כ.

33 וע' בזהר בראשית ד' כ"א סע"א

چنان‌که در یادداشت Kehot نقل شده است, نوری که «هنگام فرارسیدن
شامگاه» تاریک می‌شود, راز نیایش اسحاق است: نیایشی که آن مرتبه را
اصلاح می‌کند, چنان‌که آمده است: «اسحاق هنگام فرارسیدن شامگاه برای
لشוח (lasuach [نیایش و تأمل کردن]) در مزرعه بیرون رفت.» آلتز ربه
خود نیز این مطلب را نقل می‌کند.

Zohar, Bereshit 11:129-12:142 ספר הזהר, בראשית י"א:קכ"ט-
י"ב:קמ"ב

34 האומר אין לי אלא תורה

«هر که بگوید: «من جز تورات چیزی ندارم», حتی تورات هم ندارد.»
اینجا این گفته درباره مطالعه‌ای است که بدون هیبت انجام می‌شود و در
تاریکی می‌ماند.

Yevamot 109b:4-5 יבמות ק"ט ב:ד'-ה'

עָרְבִי שֶׁלְעִיּוֹן — דַּעְבְּדִי שְׁלוֹף דּוֹץ. תּוֹקֵעַ עַצְמוֹ לְדַבֵּר הֶלְכָה — דַּתְנִיָּא,
רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ תּוֹרָה — אֵין לוֹ תּוֹרָה. בְּשִׁטָּא! אֵלָּא:
כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ אֵלָּא תּוֹרָה — אֵין לוֹ אֵלָּא תּוֹרָה. הָא נָמִי בְּשִׁטָּא!
אֵלָּא דְאִפְּלִי תּוֹרָה אֵין לוֹ. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב פִּקָּא, אָמַר קָרָא:
"וְלַמִּדְתָּם וְעִשְׂתֶּם" — כָּל שֶׁיִּשְׁנֻ בַּעֲשִׂיָּה יִשְׁנֻ בְּלִמְיָדָה, כָּל שֶׁאֵינֻ
בַּעֲשִׂיָּה אֵינֻ בְּלִמְיָדָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

یادداشت کھوت

יבמות קט, ב. בסמן לעיל ז, א.

35 ישת חשך סתרו

در سرود رهایی داوود (دود) پادشاه, ה' برای نجات او فرود می‌آید:
«تاریکی را نهانگاه خود ساخت.» آلتز ربه استنباط می‌کند که ה' خود در
دل تاریکی پنهان است: از همین رو, زدودن آن نور را آشکار می‌کند.

Psalms 18:12 תהלים י"ח:י"ב

יִשְׁתַּחֲשֹׁךְ סַתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו וְסַתְרוֹ חֲשֶׁכֶת־מִיָּם עֲבִי שְׁהָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round
about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

درباره این نسخه

.the notes و our explanations ,the English translation ,This edition contains the Hebrew text

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

.Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0

.Our explanations, with the overview, the questions and the page for children: CC BY-NC 4.0

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) از طریق سفاریا: (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Daf Shevui (CCO)

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

ترجمه و شرح انگلیسی: با کمک هوش مصنوعی (openai/gpt-6-luna-pro:batch) برای likuteitorah.com تهیه شده و با متن عبری و سفاریا مقابله شده است؛ هنوز ویراستار انسانی آن را بازبینی نکرده است. لطفاً هر مطلب مهمی را با متن عبری مقابله کنید.

ربه خواست که ماماریم پارشای آن هفته، «پارشای حسیدی»، در همان هفته و در طول هفت روز آن آموخته شوند (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306–309). چرا آن را بیاموزیم و برکات ربه: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha

پروژه‌ای رایگان و غیرتجاری؛ هیچ چیز در اینجا فروخته نمی‌شود. وابسته به Kehot, Sefaria یا کتابخانه لوباوویچ نیست. © likuteitorah.com

از likuteitorah.com/fa/torah-ohr/chayei-sarah/4/

تقديم به افتخار

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

پدر ربه، رب لیوی بیتسخاک